

Sopron vonzásában

Ünnepi tanulmányok Dominkovits Péter 60. születésnapjára

Szerkesztette: Fiziker Róbert – Kelemen Dávid

*Magyar Nemzeti Levéltár Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára,
Sopron, 2022. 683 p. ISBN 978-963-8327-57-4*

Szokás a tudományos világban, hogy egy-egy kiváló szakember valamelyik „kerek” születésnapja alkalmából kollégái, barátai, tanítványai és tisztelői emlékkönyvet adnak ki, amelyben tanulmányaikkal tisztelegnek az ünnepelt életműve előtt. A közelmúltban jelent meg a Dominkovits Péter 60. születésnapjára összeállított kiadvány, amely a Magyar Nemzeti Levéltár Győr-Moson-Sopron Vármegye Soproni Levéltára igazgatójának szakmai munkássága miatt is megérdemli a bemutatást.

A könyv Sopron vármegye egyik 18. századi közgyűlési jegyzőkönyvének „köntösébe bújtatva” már első látásra tekintélyt parancsol. A közel 700 oldalas kötet – amelyben 57 szerző 53 tanulmánya kapott helyet – tisztelgés a 60 éves Dominkovits Péter levéltár-igazgató, a tudományos fokozattal rendelkező történész és levéltáros, a magyarországi kora újkor egyik országosan is elismert kutatója előtt. Sokatmondó, hogy a tanulmányok szerzői nemcsak a szűkebb pátriát, a Nyugat-Dunántúlt, hanem az egész országot, sőt a határokon túli területeket is képviselik. A szerzők között történész, levéltáros, muzeológus, egyetemi tanár, régész, tudományos munkatárs, etnográfus egyaránt megtalálható.

A kötetben megjelent tanulmányok a történeti érdeklődés széles aspektusát ölelik fel, s ez már önmagában véve is meghatározta a tematizálás szükségességét. A könyv hat témakörre oszlik, azonban figyelemre méltó, hogy a Sopron vármegye és Sopron város történetével kapcsolatos tanulmányok képezik a kötet hangsúlyos részét, mintegy egyharmadát, mindazonáltal valamennyi fejezetben található olyan írás, amely szűkebb vagy tágabb értelemben kapcsolódik a megyéhez.

Az Archivisztika és historiográfia címet viselő első fejezetből megismerhetjük Guoth Kálmán levéltáros és Pázmány Lajos levéltárnok pályafutását, előbbi dolgotat Feiszt György, utóbbit Szabó Jolán jegyzi. Szende Katalin tanulmányából megtudhatjuk, hogyan alakultak a levéltári iratok megőrzésének körülményei a középkori Magyarország szabad királyi városaiban. Kövér György azt járja körül írásában, hogy mennyiben jelent meg Sopron és környéke a Domanovszky-féle iskola művelődéstörténeti disszertációiban. A győri káptalan középkori számadáskönyvének historiográfiájába Nemes Gábor vezeti be az olvasót, Kara Musztafa nagyvezír 1683-as soproni behódoltató levelének tartalmába pedig Papp Sándor nyújt betekintést.

A Lokalitas és nagypolitika című részben szereplő első írás, Bagi Zoltán Péter tanulmánya a győri védművek 1577-es állapotával foglalkozik, Deák Ágnes a Schmerling-provizórium idején hivatalt vállalt főispáni helytartó, Simon Nepomuk János munkásságát mutatja be, Diana Duchoňová pedig Hadritius György, Esterházy Miklós nádor főjegyzője életútjával ismerteti meg minket. Az ausztriai Habsburg-restauráció és a nemzetiszocializmus kérdéskörével Fiziker Róbert dolgozatából nyerhetünk információkat, a Magyar Harcosok Bajtársi Közösségéről 1950–51-ben kialakult vitát Gecsényi Lajos járja körül. J. Újváry Zsuzsanna tanulmányának témája Batthyány I. Ádám első komoly törökellenes portyája, Lengyel Tünde Hain Gáspárnak, Lőcse város krónikás bírójának életével foglalkozik. Az egyházi iskolák ellen 1948 és 1953 között levezetett koncepciók eljárásokról Mikó Zsuzsanna, Széll Kálmán rátóti kastélyának 1945 utáni sorsáról Ö. Kovács József, Wesselényi Ferenc murányi uradalmának ipartörténeti jelentőségéről pedig Várkonyi Gábor tollából olvashatunk egy-egy dolgozatot.

A legtöbb tanulmány (szám szerint 17 az 53-ból, közel 200 oldal terjedelemben) a Sopron megye és Sopron város története címet viselő fejezetben kapott helyet. Bár határait tekintve szűk területre vonatkoznak ezek az írások, mégis széles spektrumát adják a térség történetének. Bariska István Sopron és Kőszeg városok kapcsolatáról, Csekő Ernő a Sopron megyei gazdasági munkaházak építéséről, Czoch Gábor Sopron és a szabad királyi városok 1843/44. évi országgyűlést megelőző politikai egyeztetéséről ad képet az olvasónak. A kora újkori Sopron ítélezési gyakorlatával Dominkovitsné Szakács Anita, az 1848. december 16-i nagyszombati ütközetben részt vett soproni 48-asok megítélésével Hermann Róbert, a városgazdai tisztség soproni bevezetésével H. Németh István foglalkozik. Katona Csaba tanulmánya a soproni sörgyár alapításáról és működésének első évtizedéről szolgál információkkal. A 17. század első felétől a 20. század közepéig Sopronkövesden szolgált iskolamesterek és kántortanítók életútját Kelemen Dávid mutatja be. Kelemen István a nagycenki Széchenyi-hitbizomány megosztásával, Kenyeres István a 16–17. századi soproni harmincadosokkal, Perger Gyula a Széchenyi Antal és Széchenyi Zsigmond felett mondott halotti beszédek történeti forrásként való hasznosításával, Polgár Tamás pedig az 1931. évi Sopron vármegyei választások tanulságaival ismerteti meg az olvasót. Szabó Csaba dolgozatában a Soproni Szent Orsolya Rend háztörténet-töredékét mutatja be, különös tekintettel a Tanácsköztársaság eseményeire. Tóth Árpád tanulmányából megtudhatjuk, hogyan alakult 1750 és 1850 között Sopron és Pozsony városok viszonya a polgárcsaládok migrációs stratégiáinak tükrében. A két következő írás a trianoni döntéssel, illetve az 1921-es soproni népszavazással kapcsolatos: Suslik Ádám az elcsatolt Nyugat-Magyarország tisztviselőinek a megcsonkított Sopron vármegyében történt reaktiválásáról, Újváry Gábor pedig Nyugat-Magyarországnak és a magyar békefeltételek kérdésének kapcsolatáról ír. A fejezet utolsó, Felix Tobler tollából származó német nyelvű írása a Hirschler testvérek lackenbachi uradalmában a 19. század első harmadában megvalósult gazdasági tevékenységet mutatja be.

A kötet következő tematikus egységében a (vár)megyei és a városi tisztségviselőkről szóló tanulmányokat olvashatunk. Csíkvándi Ernő országgyűlési képviselő munkásságának Áldozó István, Farkas Mátyás győri polgármester „ismeretlen párbajvétségének”

Bana József, Hőgyész Pál, Sopron vármegye és Sopron szabad királyi város főispánja 1945 utáni életútjának Bank Barbara szentel egy-egy dolgozatot. A Dancsecz Mónika és Tatai Zsuzsanna szerzőpáros Polniczky Lipót, Győr-Moson-Pozsony közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegye és Győr szabad királyi város főispánja irathagyatékával, Márfi Attila dr. Angyal Armand győri rendőrfőkapitány színházi munkásságával ismerteti meg az olvasót. Deák Antal Zala vármegyei alispán életútját Molnár András, Ertl János kőszegi városbíróét pedig Söptei Imre vázolja fel.

A Társadalom- és településtörténeti esettanulmányok címet viselő rész a többi fejezethez hasonlóan szintén szerteágazó témájú írásokat sorakoztat fel. Az olvasó megismerkedhet az egykor Vas vármegyei Domonkosfa–Domonkosóc–Kercsica történeti topográfiájával Benczik Gyula, Kiss Gábor és Zágórhidi Czigány Balázs tollából. Az egyházi hivatalviselésre való felkészülés és felkészítés sajátosságait Gózszy Zoltán mutatja be a pécsi egyházmegyei szeminaristák 18. század második feléből fennmaradt levelezésének tükrében. Szoltsenyicin A Gulag szigetvilág című művében megjelenő kulákábrázolást Horváth Gergely Krisztián járja körül írásában, Hudi József a keszthelyi Festetics-kastély lakóinak 1933 és 1944 közötti, visszaemlékezésekből rekonstruált életét tárja elénk, Tóth G. Péter pedig a farkasokkal, emberfarkasokkal, vademberekkel és emberekkel kapcsolatos dunántúli hiedelmek 18. századi szemléletváltozásairól értekezik.

Az emlékkönyv utolsó tematikus blokkja a Forrásközlés és elemzés címet kapta. Az itt szereplő írások tematikája is széles körű, s kiegészülnek a vonatkozó források ismertetésével. Elsőként két hidegségi plébános, Horváth Mihály és Prikoszovich Mátyás 1758-as, illetve 1839-es végrendeletéről olvashatunk Horváth József tollából, majd Kádár Zsófia és Fazekas István Bény János győri nagyprépostnak az 1649. évi pozsonyi országgyűlésen való részvételéről szolgál információkkal. Az 1670-es úgynevezett gyászévtized soproni kérdőpontos vizsgálatait Kóta Péter, Széchenyi Istvánnak a füles Zichy–Meskó család elpusztultnak hitt füles levéltárában fennmaradt ismeretlen leveleit Kulcsár Krisztina, gróf Esterházy László alsó-ausztriai rendek közé történt 1642-es felvételének dokumentumait Martí Tibor tárja az olvasó elé. Oross András az 1691-es győri városi házösszeírásba enged bepillantást. Pálffy Géza tanulmányából megismerhetjük az 1681-es soproni királyné-koronázáson alkalmazott új ceremóniaelemeket. A fejezetet Tilcsik György dolgozata zárja, amely gróf Batthyány Lajos egykori dobrai, szalónaki, tótmaráci és ikervári uradalmainak tisztviselőiről, alkalmazottairól és nyugdíjasairól, illetve 1850-es járandóságairól szól.

A Függelékben az ünnepelt műveinek bibliográfiája, a kötet szerzőinek adatai, valamint a Tabula gratulatoria kapott helyet.

A lehetőségekhez mérten képekkel, ábrákkal és táblázatokkal illusztrált, reprezentatív kötetet nemcsak Sopron város és Sopron vármegye, hanem a tágabb térség története után érdeklődők is haszonnal forgathatják.

Kelemen Dávid